

Könyvek szemléje

Balás-Piry László: *Hitler művészei.* (Stádium.)

Ez a hatalmas kötet imponáló arányaival híven reprezentálja azt a művészetet, amelyik a mai, nemzeti szocialista Németországban kifejlődött, s amelyik a Birodalmat is ábrázolja. Balás-Piry László állította össze a kötet anyagát és eleven riportcikkekben, a mai német képzőművészet alkotóival folytatott beszélgetések ismertetésével mutatja be a német művészi célkitűzéseket. Ezek a beszélgetések föltárják a monumentális építéset és szobrászat mozgató gondolatait, nemkülönben a festéset és a szépen felvirágozott mozaik- s gobelin-művészet irányító szándékait. A kötetet bőséges képanyag gazdagítja, mely kápráztató módon bizonyítja a művészi elhatározások megvalósulását. *Troost* és *Speer* lenyűgöző építészete, *Thorak* gigászi szoborművei, *Kolbe*, *Scheibe*, *Bresker* szinte klasszikus tisztasága és mellettük a konstruktív festészet szép eredményei minden szemlélőt elgondolkoztatnak a művészet nagy kérdései felől, amelyeknek im: egy hatalmas nép ilyen új útjait járja. A kötet kiállítása méltó a tartalomhoz.

(*Szemes Elek.*)

Bessenyei György: *A magyar nemzetnek szokásairól. Egész Európa formája a XI-dik százban.* (Magyar Irodalmi Ritkaságok, 62. szám.)

Bessenyei György a magyarság szellemi ébresztgetői közé tartozik. Életéből és munkásságából valósággal kilángol az a törekvés, hogy elmaradt nemzetét a nyugati műveltség színvonalára emelje. Önművelése, tollforgatása egyaránt ezt a nemes célt szolgálja. Kéziratban maradt munkái közül most egyszerre kettő is kiadásra került a kisvárdai m. kir. állami Bessenyei György gimnázium gondozásában, Vajda László tanár irányítása mellett, Vajthó László „Magyar Irodalmi Ritkaságok” című kitűnő sorozatában. Az egyik „*A magyar nemzetnek szokásairól*” szól s a pogány magyarság lassú és fokozatos beilleszkedését tárgyalja a keresztény erkölcsök világába Szent István hittérítésétől Kálmán király haláláig. A másik „*Egész Európa formája a XI-dik százban*” címmel a többi európai állam viszonyairól ad összefoglaló képet ugyan ezen időből. Az előbbi munkában a pogányság és kereszténység küzdelme, az utóbbiban a pápaság és a császárság hatalmi versengése áll a fejtegetések előterében.

Jellemző Bessenyei felvilágosultságára, hogy másfél évszázaddal ezelőtt, a jobbágy-ság idejében, a parasztság nemzetfenntartó erejéről beszél. „Olyan a ti közsorsotok” —

mondja a parasztokról — „mint a tenger, melybe minden víz visszafoly, mi belőle kiágazik. A ti rendetek e földön minden, mert ti vagytok minden rendnek szülői, táplálói és elfogadói. Erdemes és méltóságos paraszti sors, szerencsés az a király és úr, ki megismerheti, hogy atya vagy.” Mintha a mai kor felismerésének hangját hallanók e régi, vasveretű szövegezésben.

(*Bardócz Árpád.*)

Csorba Győző: *A hid panasza.* Versek. (Janus Pannonius Társaság.)

Már rég éreztük fiatal költő verseiben az erőteljes költő-egyéniiség olyan sodrását, mint most Csorba Győző verseskötetében. Ez a tiszta, magasigényű, komoly költő-egyéniiség sajátos ellentét ingája között leng. Egyfelől büszkén, az értékes egyéniiség öntudatával és a magányos férfi dacával óvja különállását a világtól. Nemhiába gyakori képe a test bőrfelületének világot kizáró szerepe: önelhatároló vágya csak Istennel hajlandó társasodni. Másfelől azonban kiégésülés, társ, gyöngédség után sóvárog, s a szerelem színe előtt ellágyul a legerősebb férfi is. Ez a keltezősége magyarázza meg egyéniiségének többi ellentétét is: a keménység és a lágyság, a pátosz és az összeszorított fog váltakozását, a nagyság és kicsinység párhuzamos tudatát, s a küzdelmet a fogyatékosági érzés legyőzésére. Az ellentéteket csak a hősiesség oldhatja föl, amely nemcsak a rászabott sorsot vállalja emelt fővel, hanem kemény hangokkal leplezi ellágyulásait. Verseiben egy alapjában véve fájó, társtalan, lírai férfilelek védekezik a kiszolgáltatottság és a szánalom ellen a látszólagos keménység vértjeivel. Csak utolsó ciklusában adja át magát gáttalanul az érzésnek, de mintha a címmel — „Naplőrészletek” — maga is jelezni akarná, hogy itt leveti „a páncélt, mit melle köré csavart az élet”.

Mindkét változatban mély emberség tárul verseiben. Költészete igazi líra: önkifejezés. Magát dalolja, még halottainak és elmult szerelmeinek szép kultuszában is; a természet, a táj és általában a külső világ csak mint az egyéni problémák érzéki kifejezőeszközei vagy a hangulat kísérőjelenségei tolnak föl verseibe. Világos, mélyen egyéni voltakban is örök-emberi mondanivalókat vall ki, amelyek a művészi kifejezés szépségével párosulnak, játékoság és nagyképszerűség nélkül. Költői képeiben eredeti szépségek villannak — különös tehetsége van az elvont érzések érzékletes kifejezésére, — rímei teltek és tiszták, biztosan uralkodik a formán és a halk, a kemény, a kozmikus ölelésű vagy szenvedélyes hang-változatain, s igényes még a szabadversben is. Ritka költő: fiatal létére válogatni is tud természetből. Világát maga alakította ki, legfeljebb József Attilára emlékeztet egy-egy didergős verse és nyersebb képe, s Dsida Jenőre